Selkokielinen NouHätä-materiaali: vinkkejä opettajalle ja kouluttajalle

Mitä on selkokieli ja miten sitä puhutaan?

- Selkokieli on suomen kielen muoto eli tietynlainen tapa käyttää suomen kieltä. Selkokielessä kaikki on helppoa: sanasto, rakenne ja sisältö.
- Selkokieltä tarvitsee Suomessa yli 800 000 ihmistä.
- Syynä selkokielen tarpeeseen voi olla esimerkiksi se, että ihmisellä on kehitysvamma, kehityksellinen kielihäiriö, ADHD tai lukivaikeus, tai suomi tai ruotsi ei ole hänen äidinkielensä.
- Kun puhut selkokieltä, tärkeintä on rauhallisuus ja se, että keskityt puhekumppaniisi.
- Selkokeskuksen sivuilta löydät kaikki selkokielen perusohjeet (kirjoittaminen, puhuminen, selkojulkaisun ulkoasu) sekä esimerkkejä selkojulkaisuista.
  Sivuilla on myös
  Pikaopas selkokielen puhumiseen:

1. Kuuntele viestiä.
Mieti, mitä puhekumppanisi haluaa sanoa. Viesti voi olla tärkeä, vaikka kielitaitoa olisi vähän.

2. Anna aikaa.
Älä täytä hiljaista hetkeä puheellasi. Anna puhekumppanillesi aikaa muotoilla asiansa rauhassa. Ei haittaa, jos keskustelu etenee hitaaseen tahtiin.

3. Käytä tavallisia ja konkreettisia sanoja.
Suosi arkipuheessa yleisiä sanoja. Puhu esimerkiksi kaupasta, älä liikkeestä. Vältä murresanoja ja slangia, jos et ole varma, ymmärtääkö puhekumppanisi niitä.

4. Käytä helppoja kielen rakenteita.
Suosi arkipuheessa tavallisia kielen rakenteita. Sano: Sopimus, jonka työnantaja allekirjoittaa. Älä sano: Työnantajan allekirjoittama sopimus.

5. Puhu luonnollista puhekieltä.
Käytä tavallista ja luonnollista puhekieltä, sillä kirjoitettua kieltä on vaikea ymmärtää puhuttuna.

6. Puhu rauhallisesti.
Rauhallinen puherytmi antaa puhekumppanillesi riittävästi aikaa ymmärtää ja reagoida puheeseesi. Älä kuitenkaan puhu liian hitaasti tai luonnottomasti artikuloiden.

7. Kysy, saatko korjata. Puhekumppanisi saattaa toivoa, että korjaat hänen kielivirheitään. Silloin voit hyvin korjata. Jatkuva puheen korjaaminen voi ärsyttää. Kysy suoraan, mitä puhekumppanisi toivoo.

8. Kysy, jos et ymmärrä. Kysy ystävällisesti, jos et ymmärrä, mitä puhekumppanisi sanoo. Kerro, jos olet epävarma, oletko ymmärtänyt oikein.

9. Piirrä, kirjoita, esitä.
Käytä puheesi tukena kaikkia mahdollisia keinoja. Voit kirjoittaa vaikeita sanoja paperille, piirtää asioita tai esittää, mitä tarkoitat.

10. Ilmaise, että olet kiinnostunut.
Osoita puheella ja eleillä, että haluat keskustella puhekumppanisi kanssa. Kysy hänen mielipidettään.

NOUHÄTÄ!
PELASTUSTAITO-KAMPANJA

Opettajalle: näin käytät selkomateriaalia

- Selkokielinen NouHätä-materiaali on suunniteltu niin, että voit käyttää sitä sellaisenaan tai osissa. Voit esimerkiksi käsitellä aihepiiriä kolmella eri oppitunnilla (onnettomuudet, korvausvastuu, varautuminen).
- Voit myös muokata aineistoa itse: valitse oppilaidesi mukaan esimerkiksi, teettekö kaikki tehtävät tai katsotteko videon. Video ei ole selkokielinen, vaan osa yleiskielistä materiaalia. Videon tekstitys pitää käynnistää erikseen videon alareunasta.
- Harkitse, tarvitsevatko esimerkiksi kuvatukea: esimerkiksi Papunetin kuvia voi käyttää myös esityksen ohessa.
- Katso diasetin muistiinpanot: niissä on sekä SPEKin että selkomukauttajan vinkkejä NouHätä-oppitunnin pitämiseen.
- Tunnet oppilaasi, joten suunnittele NouHätä-tunti, joka sopii heille.
- Voit myös tutustua selkokielisiin 72 tuntia -varautumisohjeisiin: https://72tuntia.fi/selko/

Kouluttajalle: näin käytät selkomateriaalia

- Selvitä opettajalta etukäteen, millainen NouHätä-tunnille osallistuva ryhmä on. On hyvä, jos voitte suunnitella yhdessä opettajan kanssa, mitä osia materiaalista käytätte.
- Suunnittele etukäteen, miten kerrot asian:
    - miten puhut selkokieltä
    - mitkä sanat selität ja miten
    - tuetko oppilaiden ymmärtämistä kuvilla tai muulla keinoin
    - miten tarkistat, että oppilaat ovat ymmärtäneet asiat
    - miten lisäät vuorovaikutusta tuntiin?
- Ole oma itsesi! Vaikka käytät selkokielistä materiaalia ja puhut erityisoppilaille, sinun ei tarvitse ryhtyä selkouutisten lukijaksi.
- Voit myös tutustua selkokielisiin 72 tuntia -varautumisohjeisiin: https://72tuntia.fi/selko/

Lisää tietoa

Tietoa erityisesti kehitysvammaisten oppijoiden lukutaidosta ja opettamisesta on Maiju Mäen artikkelisarjassa Kohti lukutaitoa Kehitysvammaliiton oppimateriaalikeskus Opikkeen sivuilla.